

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ МИСТЕЦТВ
ІМЕНІ І.П. КОТЛЯРЕВСЬКОГО
МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ ТА СТРАТЕГІЧНИХ КОМУНІКАЦІЙ
УКРАЇНИ**

**СПЕЦІАЛЬНИЙ КУРС
НОВИЙ АКУСТИЧНИЙ ПРОСТІР ГІТАРНОГО МУЗИКУВАННЯ**

**Методична розробка за тематикою творчого мистецького проекту
ТАРНОВЕЦЬКОГО ІГОРЯ ІВАНОВИЧА**

Творчий керівник:
Доценко В. І.,
заслужений артист
України, професор

Науковий консультант:
Щелканова С. О.,
доктор філософії

Харків 2025

Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Освітній ступінь	магістр
Курс	1 / 2
Освітньо-професійна програма	музичне мистецтво, фахова профілізація народні інструменти (гітара)
Обсяг дисципліни (години / ECTS)	120 / 4
Статус дисципліни	Вибіркова
Мова викладання	Українська
Види занять	Лекційні заняття, практичні заняття, самостійна робота

Анотація. Курс пропонує занурення у концепцію нового акустичного простору гітарного музикування, розглядаючи його як когнітивну модель пізнання сучасної композиторсько-виконавсько-слухацької культури. Курс охоплює розгляд особливостей еволюції гітарного музикування від традицій минулого (гітара як звуковий образ лютні) до новітніх тенденцій, вивчає взаємодію старовинних жанрів з сучасними техніками письма та інноваційними виконавськими практиками як у світовій, так і в українській музичній культурі. Особлива увага приділяється ролі гітариста-інтерпретатора як ключової фігури у формуванні цього динамічного простору. Здобувачеві пропонується ознайомлення як з особливостями давнього музикування й опанування основами гри на басовій лютні (теорбі), так і вивчення творів композиторів, які поєднують сучасне композиторське мислення з інтерпретуванням старовинних жанрів.

Мета спецкурсу – формування у здобувачів творчої індивідуальності шляхом рефлексії сучасного мистецтва, уявлень про еволюцію гітарного музикування та його проявів у сучасному акустичному просторі, розширення царини фахових компетенцій, умінь та навичок, які сприяють професійному зростанню.

За результатами навчання здобувачі мають *знати*:

- провідні тенденції у вітчизняній та світовій гітаристиці;

- особливості концепції нового акустичного простору як когнітивної моделі пізнання явищ композиторсько-виконавсько-слухацької культури сьогодення, який унаочнює звучну картину світу та підсумовує розмаїття звучних проявів академічного гітарного музикування;
- виконавські особливості теоретичного музикування в контексті відкритості звучного образу гітари в сучасній музичній культурі;
- методологію аналізу жанрово-стильових, композиційно-драматургічних і виконавських особливостей інтерпретації зразків старовинної музики (лютня, гітара);
- методологію аналізу жанрово-стильових, композиційно-драматургічних і виконавських особливостей інтерпретації зразків сучасної музики (лютня, гітара).

За результатами навчання здобувачі мають *уміти*:

- інтерпретувати табулятуру;
- охарактеризувати основні етапи розвитку гітарного музикування;
- вирізняти основних представників композиторсько-виконавських шкіл гітарного музикування певних історичних періодів;
- формулювати основні риси їх виконавсько-композиторського стилю;
- аналізувати твори, написані в сучасних техніках письма;
- віднаходити шляхи діалогу традиції і новації в зразках сучасного гітарного академічного мистецтва.

ЗМІСТ СПЕЦКУРСУ

Тема 1. МЕТОДОЛОГІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ НОВОГО АКУСТИЧНОГО ПРОСТОРУ ГІТАРНОГО МУЗИКУВАННЯ.

1. Історіографія гітарного мистецтва першої чверті ХХІ століття: імена, концепції, проблеми.
2. Новий акустичний простір: від метафори до поняття (теоретичні аспекти та понятійний апарат курсу).
3. Особливості методології дослідження гітарних творів.

Тема 2. ВІДКРИТІСТЬ НОВОГО АКУСТИЧНОГО ПРОСТОРУ: РОЗМАЇТТЯ ЗВУКООБРАЗУ ГІТАРИ У ВИКОНАВСЬКОМУ ТА КОМПОЗИТОРСЬКОМУ ВИМІРАХ.

1. «Старовинне» в контексті нового акустичного простору: інтерпретація звукового образу лютні в сучасному гітарному музикуванні.
2. Історичні предки гітари: танбур, лютня, віуела
3. Теорба: історія, теорія, практика.
4. «Канарію» Дж. Капсбергера і аспекти виконавської інтерпретації.
5. Сучасне музичне мислення як складова нового акустичного простору.

Тема 3. ПЕРЕТИН ТРАДИЦІЙ ТА НОВАЦІЙ ГІТАРНОГО МУЗИКУВАННЯ В УКРАЇНСЬКІЙ МУЗИЧНІЙ КУЛЬТУРІ СУЧАСНОСТІ.

1. Теорбове музикування як складова сучасного мистецького проєкту (на прикладі проєкту «Concerto grosso з позитивом» Є. Петриченка).
2. Феномен мистецького проєкту як маркер сучасного композиторського мислення.
3. Композиторська інтерпретація старовинних жанрів в сучасному гітарному музикуванні (на прикладі гітарної творчості В. Задоянова).

ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ:

1. Пошукова робота з іншомовними джерелами щодо гітарного мистецтва: особливості пошуку джерел у Google-Scholar, в базах Clarivate (WoS) тощо.
2. Застосування дослідницької методології функціонального аналізу музики до конкретних зразків на рівні музичної мови (синтаксис, архітектоніка, елементи мови), композиційної драматургії, жанрово-стильовому рівні, інтерпретаційному рівні.
3. Інтерпретація табулатури.
4. Стрій та органологічні особливості теорби.
5. Історично інформоване виконавство: історія, теорія, інтерпретація.
6. Інтерпретація старовинної музики сучасними виконавцями на прикладі «Канаріо» Дж. Капсбергера: аналітичні та практичні аспекти.
7. Використання теорби в сучасних музичних проєктах: перетин традиції і новації (На прикладі «Concerto grosso з позитивом» Є. Петриченка).
8. Лео Брауер: вплив на сучасний звукообраз гітари.
9. «Сон Козерога» Р. Дьенса як приклад нового підходу до композиційно-драматургічних рішень в музиці ХХ століття.

ОРІЄНТОВНИЙ СПИСОК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ:

1. Яке місце посідає гітаристика у сучасній музикологічній науці та які провідні теми / тенденції наявні у дослідженнях?
2. Охарактеризуйте концепцію нового акустичного простору гітарного музикування. Які його ключові ознаки як когнітивної моделі?
3. Які основні тенденції характеризують відкритість нового акустичного простору гітарного музикування на межі ХХ–ХХІ століть?

4. Яку роль відіграє харківська гітарна школа у формуванні та розвитку академічного гітарного мистецтва в Україні? Назвіть ключових діячів.
5. Поясніть роль історично інформованого виконавства (HIP) у формуванні сучасного акустичного простору гітари.
6. Охарактеризуйте виконавські особливості теорбового музикування в контексті сучасної музичної культури, використовуючи приклад «Канаріо» Дж. Дж. Капсбергерга.
7. Які труднощі виникають при інтерпретації табулатури добарокової та барокової доби, як їх долає сучасний виконавець?
8. Що таке теорба і коли вона була винайдена? Що таке торбан?
9. Якою була початкова функція теорби в музиці та як вона трансформувалася в ході еволюції музикування?
10. Які основні відмінності виконавської інтерпретації на теорбі та гітарі?
11. Які жанри інструментальної музики були популярними для теорби у творчості старих майстрів?
12. Яким чином теорба інтегрується в сучасний музично-культурний простір?
13. Як сучасні композитори використовують теорбу у своїх творах?
14. Назвіть сучасних виконавців-інтерпретаторів, які володіють як академічною гітарою, так і теорбою (і в Україні, і за її межами)?
15. Розкрийте, як творчість Лео Брауера змінила уявлення про звукопростір гітари та вплинула на сучасне композиторське мислення. Наведіть приклади його творів.
16. Опишіть особливості композиторського стилю Ролана Дьенса. Чи можна його вважати постмодерністським композитором?
17. Як українські композитори збагачують оригінальний репертуар для гітари, поєднуючи традиції та новації?
18. Які ключові особливості поетики мистецького проєкту «Concerto grosso з позитивом» Є. Петриченка?

- 19.Розкрийте, як у «Concerto grosso з позитивом» відбувається перетин барокового та сучасного композиторського мислення. Наведіть приклади.
- 20.Проаналізуйте композиторську інтерпретацію старовинного жанру віреле у творі В. Задоянова. Які елементи свідчать про його зв'язок з лютневою традицією?
- 21.Які спільні та відмінні риси можна виділити між жанром канцони в добарокову добу та «Канцоною Тайф'єра» В. Задоянова?
- 22.Як дослідження творчості Є. Петриченка та В. Задоянова допомагає усвідомити новий акустичний простір гітарного музикування в контексті української музичної культури?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ:

Список джерел до ТЕМИ 1:

- Бернат, Ф. Ф. (2019). Загальноєвропейський еталон гітарного виконавства та специфіка його національних втілень: дис. ... канд. мистецтвознавства. Спеціальність 17.00.03 Музичне мистецтво. Харків, ХНУМ імені І.П. Котляревського.
- Гриненко, С. М. (2021). Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України кінця XX – початку XXI століття. (Дис. ... доктора філософії). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ.
- Гумбрехт, Г. У. (2019). Розладнаний час / пер. з англ. І. Іващенко. Харків : Ist Publishing.
- Іванніков, Т. (2018). Гітарне мистецтво XX століття як феномен творчості : монографія. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д. Г.
- Ніколаєвська, Ю. В. (2017). Харківська гітарна школа: таланти і час : монографічний нарис. Харків : Факт.

- Овсяннікова-Трель, О. (2021). «Нова простота» як системний жанрово-стильовий феномен у сучасному музичному мистецтві : монографія. Видавничий дім «Гельветика».
- Паламарчук, В. (2023). Українська гітарна творчість та виконавство середини XIX – початку XX ст.: історико-генетичний та творчо-особистісний аналіз. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Львів. Львівський національний університет імені І. Франка.
- Сюта Б. (2019). Поняття «жанровий тип» як метамовна одиниця сучасної теорії музики. Термінологічний вісник. 2019, 5. 188–195.
- Тарновецький, І. І. (2025). Новий акустичний простір гітарного музикування. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступня доктора мистецтва. Харків: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, 2025.
- Ткаченко, В. М. (2013). Універсалізм і специфіка музичного мислення у стилях гітарної творчості 1880–1990 років: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03. Харків. ХНУМ імені І.П. Котляревського.
- Шип, С. В. (2002). Музичний жанр в методологічному аспекті. Науковий вісник НМАУ ім. П. І. Чайковського. 16. 154–177.

Список джерел до ТЕМИ 2:

- Іванніков, Т. П. (2011). Еволюція творчості Лео Брауера у контексті динаміки оновлення гітарного мистецтва XX століття. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії і практики освіти : збірник наукових статей ХНУМ імені І. П. Котляревського. 31. 11– 25.
- Тарновецький, І. І. Новий акустичний простір гітарного музикування. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступня доктора мистецтва. Харків: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, 2025.

- Beavers, S. (2006). Homage in the Solo Guitar music of Roland Dyens: A Treatise Submitted to the College of Music in Partial Fulfillment of the Requirements for the Degree of Doctor of Music. The Florida state university.
- Carozo, F. Il (1571). Ballarino. URL: (<https://www.danzeantiche.org/wp-content/uploads/2020/05/Il-Ballarino-Fabritio-Caroso-1581.pdf>)
- Dyens, R. (without Date) Description of the “Songe Capricorne”. Henry Lemosne. URL: <https://www.henry-lemoine.com/fr/partitions-guitare/2259-songe-capricorne.html>
- Edgar, H. (March, 1, 2023). New Artist of the Month: Plucked Instrument Specialist Brandon Acker. URL: <https://www.musicalamerica.com/news/newsstory.cfm?archived=0&storyID=52339&categoryID=2>
- Ivannikov, T. & Filatova, T. (2024). Specific sound production techniques in academic guitar music. *Studia Ubb Musica*, LXVII (2), 2022. 111-125. DOI: 10.24193/subbmusica.2022.spiss2.08
- Ostuni, P. (2004). Il Chitarrone 'col suono solo' e la sua destinazione 'in seguire quelli che cantano': la riscoperta del 'Libro terzo d'intavolatura di chitarone' di Giovanni Girolamo Kapsberger (Roma, 1626). *Societa Iyaliana di Musicologia*. 39 (2). 271-297.
- Sim, K. (without date). Renaissance Court Dance in Italy and France A Short Summary. URL: https://dancetimepublications.com/wp-content/uploads/2011/02/REVISED-REN_Dance_8_31_12.pdf
- Traube, C. (2004). An interdisciplinary study of the timbre of the classical guitar [Doctoral dissertation, Université de Montréal]. URL: <https://www.researchgate.net/publication/41615809>

Список джерел до ТЕМИ 3:

- Гриненко, С. М. (2021). Гітарне мистецтво Миколаївщини в культурному просторі України кінця XX – початку XXI століття. (Дис. ... доктора філософії). Національна академія керівних кадрів культури і мистецтв. Київ.

- Запорожан, Д. (2025). Актуалізація мистецтва контратенора в музичному виконавстві сучасності. Дис. на здобуття ступеня доктора філософії. Спеціальність 025 – Музичне мистецтво. Харків. ХНУМ імені І.П. Котляревського.
- Кордовська, П. (2022). Музичний текст доби поставангарду як індивідуальний проєкт (на матеріалі творчості Сальваторе Шарріно). Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії. Харків. ХНУМ імені І.П. Котляревського.
- Москаленко, В. (2013). Лекції з музичної інтерпретації. (Навч. посібник). Київ: НМАУ імені П. І. Чайковського. URL: <https://knmau.com.ua/wp-content/uploads/V.-Moskalenko-Lektsiyi-z-muzichnoyi-interpretatsiyi-Navchalnij-posibnik.pdf> (дата звернення 03.04.2025).
- Паламарчук, В. (2023). Українська гітарна творчість та виконавство середини XIX – початку XX ст.: історико-генетичний та творчо-особистісний аналіз. (Дис. ...доктора філософії). Львів. Львівський національний університет імені І. Франка.
- Тарновецький, І. (2025). Композиторська інтерпретація старовинних жанрів у гітарній творчості В. Задоянова. Аспекти історичного музикознавства. 39. 68–83.
- Тарновецький, І. І. Новий акустичний простір гітарного музикування. Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису. Наукове обґрунтування творчого мистецького проєкту на здобуття ступня доктора мистецтва. Харків: Харківський національний університет мистецтв імені І.П. Котляревського, 2025.
- Тарновецький, І., Щелканова, С. (2025). Поетика «Concerto grosso з позитивом» Є. Петриченка. Проблеми взаємодії мистецтва, педагогіки та теорії практики освіти, 74. 100–120.
- Brown, Ph. & William, P. M. (1997). The Interplay of Language and Music in Machaut's Virelai «Foy Porter». Tradition and Ecstasy: The Agony of the 14th

Century. Ed. Nancy van Deusen. Claremont Cultural Studies, 62 (3). 235-250.
[in English].

Selfridge-Field, E. (1978). Canzona and Sonata: Some Differences in Social Identity. *International Review of the Aesthetics and Sociology of Music*, 9 (1), 111–119.

Shapovalova, L.; Chernyavska, M.; Govorukhina, N.; Nikolaievska, Y. (2021). Pastoral in Instrumental and Vocal Music 18-21 Centuries: Genre Invariant and Performance. *Ad Alta-Journal of Interdisciplinary Research*, 11 (2), 136–140.

Sheetz, K. (Last Updated: Jun 20, 2025). Lute musical instrument. URL: <https://www.britannica.com/art/Baroque-music>

Swanson, B. (2023). Madrigal or canzona? Performing intellectual and sensual pleasure in Jacopo Tintoretto's Women making music. *Early Music*, 51(1), 53–68. DOI:10.1093/em/caac063